

هدهم حجیت استصحاب در لوازم عقلیه

سابقاً مقاله‌ای در حجیت استصحاب نوشته‌ام که در مجله طبع گردیده اینک توضیح میدهم استصحاب از ادله عقلیه است و حجیت آن در عقود و ایقاعات و فروعات از مسلمیات علمای امامیه و اکثر علمای شافعیه گردیده ولی حجیت آن در احکام شرعیه مورد اختلاف گردیده بعضی استصحاب را مطلقاً حجت میدانند چه در احکام تکلیفیه و چه در احکام وضعیه چه در اصل احکام و چه در لوازم عقلیه آن و بعضی مطلقاً قائل به عدم حجیت آن گردیده‌اند و بعضی قائل به تفصیل گردیده است استصحاب حال را حجت دانسته‌اند برخلاف اکثر علمای حنفی و مرحوم سید مرتضی هم قائل بعدم حجیت گردیده‌اند ولیکن عقیده محققین از علماء حجیت استصحاب است و با تتبع در عقود و ایقاعات و فروعات مکشوف میگردد که مدار علماء عظام عمل با استصحاب است و دلیل آنها این است با علم بوجود سابقه امر بحکم عقل ثبوت آن باقی است و باید قائل شویم به بقاء ماکان علی ماکان و ظن به بقاء هم هست و در مقابل ظن و هم است با احتمال اینکه حالت سابقه تغییر نموده نمیتوان از مظنون صرف نظر نمود حکام شرع هم در استنباطات در احکام میگویند **هذامادی الیه ظنی و کلامادی الیه ظنی فهو حکم الله** اخبار کثیره هم بر حجیت ظن و عمل بظن رسیده است و احتمال در مقابل ظن که قوی است بی اثر است در امور عادی هم بالعیان مشاهده میکنیم که پیشرفت با قوی است و ضعیف تاب مقاومت با قوی ندارد بنابراین حجیت استصحاب در احکام وضعیه و تکلیفیه ثابت است اما در لوازم عقلیه حجیت استصحاب مورد تأمل است و بهیچوجه ملازمه ندارد که استصحاب را که شارع در موردی حجب قرار داده باید در لوازم آنها هم حجت باشد صبی سرائق که کامل العقل است مداخله او را در امثال عقد جایز میدانند ولی شارع در واجبات و محرمات تکلیف دیگر فرموده او را ممنوع المداخله در امثال نموده - ازدواج دختر باکره رشیده بحکم عقل بلا مانع است ولی شارع اذن پدر را لازم دانسته ، گفتگو در حجیت لوازم است که بعضی گویند بحکم عقل استصحاب در لوازم هم حجیت است که اگر زوجیت مشکوک شد و با استصحاب حکم به بقاء زوجیت گردید نفقات هم که از لوازم زوجیت است ممکن است مستصحب شود و این استصحاب هم حجت است ولی جمعی استصحاب در لوازم را حجت نمیدانند زیرا بقاء ماکان علی ماکان نمیشود و از این جهت است که استصحاب در لوازم را حجت نمیدانند بعضی برای حجیت در لوازم استدلال نموده‌اند باینکه ظن به بقاء غلبه دارد بر ظن به تغییر و لذا استصحاب در لوازم که مفید ظن است حجت است مضافاً باینکه هرگاه استصحاب در لوازم را حجت ندانیم باید اغماض از بسیاری از اصول عملیه نمائیم مثل اصالت عدم قرینه و اصالت عدم الفسخ و اصالت عدم الاشتراك و اصالت عدم التخصیص زیرا مدرک این اصول استصحاب است در لوازم است و این بیانات قابل مناقشه است زیرا مدرک اصول مذکوره استصحاب نیست دلائل دیگر است مثل **لا تنقض الیقین بالشک** و اشال آن - باتبع در اخبار

و مدارکی که برای حجیت استصحاب در نظر گرفته شده هیچکدام شامل لوازم عقلی استصحاب نیست. بطور اجمال اشاره بآنها میشود برای حجیت استصحاب عمده دلیل این است که چون زمان انسداد باب علم است و در احکام تکلیفیه و وضعیه محتاجیم لذا باستصحاب عمل مینمائیم که مفید ظن است در حقیقت عمل بظن میشود و این دلیل با قطع نظر از اینکه جماعتی ظن را در احکام کافی نمیدانند بر فرض ظن حجت باشد و باستصحاب حاصل شود ابتدا شامل لوازم نیست بعضی را عقیده آنستکه در زمان انسداد باب علم باید با احتیاط عمل نمود یا متمسک باصل برائت شد و علی ای حال باستصحاب لوازم ظن هم حاصل نمیشود یکی از فضلاء تفصیل قائل شده میگوید لوازم برد و قسم است قسمتی از قبیل ترتب سبب و مسبب است مثل زوجیت که اگر باستصحاب حکم به بقاء زوجیت شد لوازم آنها که نفقات است استصحاب آن بلا مانع است و حجیت است و لوازم غیر مترقبه استصحاب آن صحیح نیست چون دلائلی که مفصل است در نظر است مبنی بر عدم حجیت استصحاب لوازم لذا ناتمامی این مقاله را بعد سوکول مینمائیم و در مواعقی که دسترسی بحکام شرع نباشد ولایت با عدول مؤمنین است که اقدامات لازمه را نمایند حفظ اموال ایتام و یتیم را نمایند عدل آنها موجب ثواب است و عقاب هم ندارد خداوند در قرآن فرموده **والمؤمنون بعضهم اولیاء** بعضی بموجب این آیه شریفه و بموجب **ماعلی المحسنین من سبیل مشاب** و ماجور هستند آقایان قضات دادگستری و وکلاء عظام هم اگر اهتمام در امور مسلمین نمایند البته مشاب و ماجور خواهند بود و بمقتضای آیه شریفه **والمؤمنون** اجر جزیل خواهند داشت و خداوند ذیل همین آیه فرموده **سیر حمهم الله** البته خداوند جزای خیر میدهد زیرا هیچ عبادتی بهتر از اهتمام با امور مسلمین نیست که فرمودند **من لم یهتم بامور المسلمین فلیس منهم** بموجب آیه شریفه **تعاونوا علی البر والتقوی** معاونت با بندگان خدا که ودایع الهی هستند مورث سعادت دارین آنها خواهد گردید.